



S

CIENCE FOR MODERN MAN

WISSENSCHAFT FÜR DEN
MODERNEN MENSCHEN

MONOGRAPH
BOOK 4 PART 6

'2021

SWorld
Germany



Katerynychuk K.V., Oliinyk Y., Tykhomyrova Y., Belyaeva L.A., Bril M. et al.

WISSENSCHAFT FÜR DEN MODERNEN MENSCHEN
WIRTSCHAFTS, MANAGEMENT, MARKETING, TOURISMUS, RECHTS UND
POLITIKWISSENSCHAFTEN
SCIENCE FOR MODERN MAN
ECONOMICS, MANAGEMENT, MARKETING, TOURISM, LEGAL AND POLITICAL SCIENCES

Monographic series «European Science»
Book 4. Part 6.

In internationalen wissenschaftlich-geometrischen Datenbanken enthalten
Included in International scientometric databases

MONOGRAPHIE
MONOGRAPH

ScientificWorld-Net Akhat AV
Karlsruhe 2021

Authors:

Antonenko A.V. (13), Belyaeva L.A. (1), Bodra Y.A. (11), Bril M. (2), Brovenko T.V. (13),
Vasylenko O.V. (13), Hanzhuk S. (3), Grishchenko I.M. (13), Hrinko I. (8),
Dobrovolskaya O.P. (9), Dobrodomova T.N. (10), Dohadailo Y.V. (11), Zemlina Y.V. (13),
Katerynychuk K.V. (17), Klymenko N.G. (5), Kovalenko I.A. (17), Kotova L. (16),
Kravchenko V.P. (6), Kryvoruchko M.Y. (13), Kucheriava M. (4), Lapteva U.D. (11),
Lisnevskaya N.V. (14), Lukin V.A. (1), Manachynska Y. (12), Marekha I.S. (7), Oliynyk Y. (4),
Panchuk A. (2), Peniak Y.S. (1), Savenkova I.V. (10), Tykhomyrova Y. (15), Tolok G.A. (13),
Tiutiunnyk V. (16)

Wissenschaft für den modernen Menschen: wirtschafts, management, marketing, tourismus, rechts und politikwissenschaften. Monografische Reihe «Europäische Wissenschaft». Buch 4. Teil 6. 2021.

Science for modern man: economics, management, marketing, tourism, legal and political sciences. Monographic series «European Science». Book 4. Part 6. 2021.

ISBN 978-3-949059-14-8

DOI: 10.30890/2709-2313.2021-04-06

Published by:

ScientificWorld-NetAkhatAV

Lußstr. 13

76227 Karlsruhe, Germany

in conjunction with Institute «SE&E»

e-mail: orgcom@sworld.education

site: www.sworld.education

Copyright © Authors, 2021

Copyright © Drawing up & Design. ScientificWorld-NetAkhatAV, 2021



ÜBER DIE AUTOREN / ABOUT THE AUTHORS

1. *Antonenko Artem Vasilyovich*, Kiev University of Culture, Ukraine, PhD in technical sciences, docent - *Chapter 13 (co-authored)*
2. *Belyaeva Lyudmila Anatolyevna*, Kharkiv National University V.N. Karazin, Ukraine, PhD in economic sciences, docent - *Chapter 1 (co-authored)*
3. *Bodra Yulia Andreevya*, Kharkiv National Automobile and Highway University, Ukraine, student, - *Chapter 11 (co-authored)*
4. *Bril Mykhailo*, KhNUE them. S. Kuznets, Ukraine, PhD in economic sciences, docent - *Chapter 2 (co-authored)*
5. *Brovenko Tetyana Viktorivna*, UNI Kiev National University of Culture and Arts, Ukraine, PhD in technical sciences, docent - *Chapter 13 (co-authored)*
6. *Vasylenko Olena Viktorivna*, Kiev University of Culture, Ukraine, PhD in pedagogical sciences, - *Chapter 13 (co-authored)*
7. *Hanziuk Svitlana*, Dnipro State Technical University, Ukraine, PhD in economic sciences, docent - *Chapter 3*
8. *Grishchenko Igor Mikolaevich*, Kiev University of Culture, Ukraine, PhD in technical sciences, docent - *Chapter 13 (co-authored)*
9. *Hrinko Iryna*, National Technical University of Ukraine "Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute", Ukraine, PhD in economic sciences, docent - *Chapter 8*
10. *Dobrovolskaya Oksana Petrovna*, Crimean Federal University named after V.I. Vernadsky, Russia, PhD in Geography, docent - *Chapter 9*
11. *Dobrodomova Tat'yana Nikolayevna*, Belgorod State National Research University, Russia, PhD in economic sciences, docent - *Chapter 10 (co-authored)*
12. *Dohadailo Yana Victorivna*, Kharkiv National Automobile and Highway University, Ukraine, PhD in economic sciences, docent - *Chapter 11 (co-authored)*
13. *Zemlina Yuliya Volodymyrivna*, Kiev University of Culture, Ukraine, PhD in pedagogical sciences, docent - *Chapter 13 (co-authored)*
14. *Katerynchuk Kateryna Volodymyrivna*, Kiev National University of Technology and Design, Ukraine, Doctor of Law, docent - *Chapter 17 (co-authored)*
15. *Klymenko Nataliia Grigoryevna*, Kharkiv Regional Institute of Public Administration under the President of Ukraine, Ukraine, PhD in Public Administration, docent - *Chapter 5*
16. *Kovalenko Inna Anatolievna*, Kiev National University of Technology and Design, Ukraine, PhD in Law, docent - *Chapter 17 (co-authored)*
17. *Kotova Liuvob*, Ukraine, PhD in Law, docent - *Chapter 16 (co-authored)*
18. *Kravchenko Victoria Petrovna*, Central Ukrainian National Technical University, Ukraine, docent - *Chapter 6*
19. *Kryvoruchko Myroslav Yuriyovych*, Kiev National University of Trade and Economics, Ukraine, PhD in technical sciences, - *Chapter 13 (co-authored)*



20. *Kucheriava Maria*, SESE "Academy of Financial Management", Ukraine, PhD in economic sciences, - *Chapter 4 (co-authored)*
21. *Lapteva Ulyana Dmiitriivna*, Kharkiv National Automobile and Highway University, Ukraine, student, - *Chapter 11 (co-authored)*
22. *Lisnevskia Nataliia Valentynivna*, Ukraine, PhD in pedagogical sciences, - *Chapter 14*
23. *Lukin Vladimir Alexandrovich*, Kharkiv National University V.N. Karazin, Ukraine, PhD in economic sciences, assistant professor - *Chapter 1 (co-authored)*
24. *Manachynska Yuliya*, Chernivtsi Trade and Economic Institute of Kiev National Trade and Economic University, Ukraine, PhD in economic sciences, assistant professor - *Chapter 12*
25. *Marekha Iryna Sergiivna*, Sumy State University, Ukraine, PhD in economic sciences, - *Chapter 7*
26. *Oliinyk Yana*, SESE "Academy of Financial Management", Ukraine, Doctor of Economic Sciences, - *Chapter 4 (co-authored)*
27. *Panchuk Anastasiia*, KhNUE them. S. Kuznets, Ukraine, PhD in economic sciences, assistant professor - *Chapter 2 (co-authored)*
28. *Peniak Yuliia Sergeevna*, Kharkiv National University V.N. Karazin, Ukraine, PhD in economic sciences, assistant professor - *Chapter 1 (co-authored)*
29. *Savenkova Irina Victorovna*, South Federal University, Russia, PhD in economic sciences, assistant professor - *Chapter 10 (co-authored)*
30. *Tykhomyrova Yevhenya*, Lesya Ukrainka Volyn National University, Ukraine, Doctor of Political Science, Professor - *Chapter 15*
31. *Tolok Galyna Arsenivna*, Kiev National University of Culture and Arts, Ukraine, PhD in technical sciences, assistant professor - *Chapter 13 (co-authored)*
32. *Tiutiunnyk Viktoriia*, Ukraine, graduate student, - *Chapter 16 (co-authored)*



Inhalt / Content

CHAPTER 1. CONCEPTUAL BASIS OF ACCOUNTING AS A SYSTEM

Introduction	9
1.1. Definition of the system and accounting.....	9
1.2. Current classification of systems	11
1.3. Defining the purpose of the system.....	13
1.4. Components of the system and their relationship	15
Conclusions	18

CHAPTER 2. PECULIARITIES OF RETAIL ENTERPRISES DEVELOPMENT

Introduction	21
2.1. Features of the retail trade market development in Ukraine.....	22
2.2. Changes in consumer behavior of retail customers	24
2.3. Key success factors of retail enterprises	25
2.4. Formation of consumer values in the retail sector.....	28
Conclusions	32

CHAPTER 3. FINANCIAL AND ECONOMIC ASPECTS OF THE EUROPEAN INTEGRATION COURSE OF UKRAINIAN ENTERPRISES

Introduction	33
3.1. Prerequisites for European integration of Ukrainian enterprises.....	33
3.2. The current state of European integration processes in Ukraine	36
Conclusions	40

CHAPTER 4. REPORT ON PAYMENTS TO GOVERNMENT AS A TOOL OF INCREASING TAX TRANSPARENCY OF UNDERTAKINGS ACTIVE IN EXTRACTIVE INDUSTRY

Introduction	41
4.1. Report on payments to government: the state and issues of implementation	42
Conclusions	46

CHAPTER 5. STATE AND LEGAL REGULATION OF BUSINESS ACTIVITY IN UKRAINE

Introduction	33
5.1. State regulation of entrepreneurial activity.....	33
5.2. Legal support of entrepreneurship in Ukraine	36
Conclusions	40



CHAPTER 6. CURRENT ASSETS MANAGEMENT AT RETAIL ENTERPRISES

Introduction	54
6.1. Structural analysis of current assets of the company "KOPIILKA"	54
6.2. Forecasting the provision of current assets of the company "KOPIILKA"	58
6.3. Forecasting the liquidity of the balance sheet of the company "KOPIILKA"	59
Conclusions	61

CHAPTER 7. ENVIRONMENTAL TAXES IN THE GLOBAL PARADIGM OF ECONOMICS

Introduction	62
7.1. Basic global systems of environmental taxation.....	62
7.2. Functions of environmental taxes	64
7.3. Global models of environmental taxes efficacy.....	64
Conclusions	67

CHAPTER 8. IMPLEMENTATION OF COUNTRY STRATEGIES IN DEVELOPMENT INDUSTRY 4.0: TEAMWORK OF EXPERTS

Introduction	68
8.1. Consolidation of experts - success in the implementation of effective programs of countries in the development of Industry 4.0	68
8.2. Collaboration of expert teams in the development of national policy strategies of states in Industry 4.0	72
Conclusions	74

CHAPTER 9. ASSESSMENT OF THE STANDARD AND QUALITY OF LIFE OF THE POPULATION: THEORETICAL AND METHODOLOGICAL ASPECTS

Introduction	75
9.1. Theoretical foundations for assessing the level and quality of life of the population.....	75
9.2. Analysis of methods for assessing the level and quality of life.....	77
Conclusions	81

CHAPTER 10. ASSESSMENT OF THE LEVEL OF EMPLOYMENT OF THE POPULATION AND ITS IMPACT ON THE ECONOMIC INDICATORS OF THE DEVELOPMENT OF THE REGION

Introduction	82
10.1. Analysis of the dynamics and structure of employment in the Rostov region	82
10.2. Assessment of the intensity of structural changes in the level of employment and its impact on economic indicators of development in the Rostov region	86



Conclusions 88

CHAPTER 11. ORGANIZATIONAL CHANGE MANAGEMENT IS A KEY ESSENCE FOR THE SUCCESS OF MODERN ENTERPRISES

Introduction 89

 11.1. Features of the modern business environment: sustainable development and VUCA challenges 90

 11.2. The essence and purpose of managing the organizational changes in the modern business environment 90

 11.3. The elaboration of an organizational change management system 93

Conclusions 97

CHAPTER 12. ACCOUNTING VALUE ASSESSMENT IN THE ENTERPRISE MANAGEMENT SYSTEM

Introduction 98

 12.1. Regulatory support for accounting valuation of business in Ukraine..... 99

 12.2. Methodical approaches to cost estimation in the enterprise management system 101

Conclusions 103

CHAPTER 13. MODERN TRENDS OF RESTAURANT CATERING DEVELOPMENT IN UKRAINE

Introduction 104

 13.1. The concept and types of restaurant catering..... 105

 13.2. Analysis of existing types of restaurant catering in Ukraine..... 109

 13.3. Modern trends in the development of restaurant catering in Ukraine and the world 112

Conclusions 115

CHAPTER 14. SOCIAL AND EDUCATIONAL SIGNIFICANCE OF TOURISM FOR THE DEVELOPMENT OF PRESCHOOL CHILDREN

Introduction 117

 14.1. Analysis of recent research and publications 117

 14.2. Presentation of the main material of the study 118

Conclusions 124

CHAPTER 15. THE CONCEPT OF CLIMATE JUSTICE

Introduction 125

 15.1. Definition of climatic justice..... 126

 15.2. Achieving climate justice 129

 15.3. Climate activism in the context of intensification of climate action 131

 15.3. Climate change and human rights 133

Conclusions 136



навколишній світ, свої можливості; - розвиток координаційних здібностей, морально-вольових і фізичних якостей; - підвищення адаптаційних і функціональних можливостей організму дітей; - формування міжособистісних стосунків; - ознайомлення дітей з видатними людьми та визначними місцями рідного краю, формування національної свідомості, почуття гідності за свій народ.

Висновки.

Дитячий туризм є одним із основних засобів фізичного виховання дітей дошкільного віку. Різноманітність його форм дозволяє активно впливати на фізичне та психічне здоров'я дітей, а також сприяти їх моральному, естетичному, культурному, соціальному вихованню в комплексі.

**KAPITEL 15 / CHAPTER 15.
THE CONCEPT OF CLIMATE JUSTICE**

КОНЦЕПТ КЛІМАТИЧНОЇ СПРАВЕДЛИВОСТІ

DOI: 10.30890/2709-2313.2021-04-06-047

Вступ

Оскільки кліматичні зміни та їхні наслідки характеризуються складною взаємодією природничих, екологічних, технологічних, економічних, політичних і соціальних процесів, ця проблематика науковцями осмислюється у різних ракурсах. Проте сьогодні вкрай недостатньо праць, в яких би розглядалися впливи кліматичних змін скрізь політичний дискурс. Один з актуальних аспектів кліматичної проблеми у цьому контексті є так звана climate justice. Вона стикається з основними свободами людей, оскільки тягар наслідків зміни клімату розподілений не однаково. Багаті і бідні, чоловіки і жінки, молодь і люди похилого віку, корінні народи стикаються з непропорційними ризиками. З іншого боку, дослідники вважають, що ті, хто найбільше постраждав від зміни клімату, як правило, найменш відповідальні за його спричинення, і мають найменшу здатність до адаптації. Ця ідея була закріплена в Паризькій угоді 2015 р., де відзначалася важливість кліматичної справедливості. Напередодні цієї зустрічі М. Robinson, будучи спеціальним посланником Генерального секретаря ООН з питань зміни клімату, розпочала діалог щодо кліматичної справедливості "для мобілізації політичної волі та творчого мислення для формування амбітної та справедливої міжнародної кліматичної угоди у 2015 р." [16]. На саміті United Nations Framework Convention on Climate Change (UNFCCC) в Бонні 2017 р. (COP23¹) директор IED². Е. Norton стверджував, що зміни клімату – "найбільша соціальна несправедливість нашого покоління" він додав, що "ми можемо втратити покоління, які розуміють клімат від [1950-х і 1960-х], перш ніж зміни клімату почали сильно сприйматись [6]. А в 2019 р. Генеральний секретар ООН А. Guterres заявив, що «зміна клімату відбувається зараз у всіх нас. Жодна країна чи громада не застраховані. І, як це завжди буває, бідні та вразливі люди першими страждають і страждають найбільше» [5]. На думку М. Robinson, кліматична справедливість «наполягає на переході від дискурсу про парникові гази та танення льодовиків до дискурсу про рух за громадянські права з людьми та громадами, найбільш уразливими до впливу клімату в її основі. Тепер, завдяки останнім маршам, страйкам і протестам сотень тисяч школярів, світ почав розуміти несправедливість між поколіннями кліматичних змін [5].

Усе вищезазначене підтверджує важливість досліджень, які проводяться в контексті кліматичної справедливості. Вищезгаданий вступ до теми сприяв формулюванню основної дослідницької проблеми, вираженої запитом: У чому

¹ COP 23 – конференція Сторін, Конференція ООН з питань клімату 2017.

² International Institute for Environment and Development – це незалежна некомерційна організація, яка просуває стійкі моделі світового розвитку шляхом спільних досліджень, політичних досліджень, мереж та поширення знань.



сутність кліматичної справедливості? У чому проявляться кліматична несправедливість? Як можна досягти кліматичної справедливості? Як кліматична справедливість пов'язана з проблемами кліматичного скептицизму, кліматичного активізму, кліматичного апартеїду? Як зміни клімату стосуються прав людини? Таким чином, мета даної роботи – вивчення теоретичних та практичних аспектів кліматичної справедливості та різних форм її реалізації. Науковий підхід до кліматичної справедливості потребує застосування герменевтичного підходу (метод інтерпретації). Інтегративний підхід оцінює сильні сторони альтернативних дисциплін, фіксує перетини між закономірностями та шляхами зміни клімату та наслідками різних уявлень про справедливість.

15.1. Визначення кліматичної справедливості

Кліматичні зміни – це зміни, що прямо або побічно пов'язані з діяльністю людини, яка змінює склад світової атмосфери і доповнює природну мінливість клімату протягом порівнянних періодів часу. Виокремлюють кілька напрямків кліматичних змін: збільшення конкуренції за доступ до природних ресурсів; зростання частоти кліматичних екстремальних погодних явищ і лих; підштовхування людей до міграції у великих масштабах або до використання незаконних джерел доходу; порушення виробництва продуктів харчування і підвищення цін на продовольство; зниження ефективності виробництва енергії; глобальне потепління; зростання попиту на водні ресурси та нерегулярна їх подача.

Як зазначається у Першому Всесвітньому звіті про клімат та безпеку 2020 р. Експертної групи International Military Council on Climate and Security (IMCCS)³ більшість респондентів вважають, що значний або вищий ризик для глобальної безпеки в 2040 р. будуть мати вплив на зміну клімату такі явища: водна безпека (98%), міграція та стихійні лиха (96%), продовольча безпека (94%). 80% експертів стверджують, що 13 із 22 явищ кліматичної безпеки, оцінених у дослідженні, є значними чи вищими ризиками для глобальної безпеки до 2040 р. [27].

Разом з тим, існує сьогодні певний соціальний опір науковому консенсусу про існування глобального потепління. Він отримав назву *кліматичного скептицизму*, який часто трактують як заперечення ідеї глобальної зміни клімату у природному середовищі, викликаного діяльністю людини. Передусім в США, а також в Європі існують певні групи, що скептично ставляться загалом до визнаних наукових теорій або ж зовсім їх відкидають. Наприклад, скептики кліматичних змін вважають, що ці зміни вигадали або, принаймні, що людина до їхнього виникнення не причетна. Вони вірять у дані, що

³ Дослідження проводилося в електронному вигляді для вибраної групи експертів з питань безпеки та військових та практиків з усього світу за допомогою онлайн-опитування. Загалом було опитано 56 респондентів з 13 різних країн та регіонів, у тому числі з Азії, Африки, Європи, Близького Сходу та Півночної Америки. Опитування проводилось англійською та французькою мовами



намагаються спростувати кліматичні зміни. Іншим прикладом є люди, що з релігійних причин [30] не вірять в еволюцію.

Кліматичний скептицизм, як правило, приймає найрізноманітніші форми і має різне поширення у різних країнах. Так, згідно з опитуванням про глобальне ставлення до змін клімату загалом більше двох третин людей погодилися з тим, що це спричинено здебільшого людською діяльністю – при цьому переважна більшість людей (78%) у Латинській Америці та Карибському басейні висловлюють цю думку. Менше 60% людей поділяють цю думку в Північній Америці (59%), Східній Азії та Тихому океані (54%). Останній регіон мав найвищий відсоток людей – майже чотири з десяти, які вважають, що глобальне потепління викликано здебільшого природними закономірностями в середовищі Землі. У Північній Америці третина людей (32%) вважають, що глобальне потепління має природні причини, тоді як 9% вважають, що глобального потепління не існує. Це порівнюється лише з 3% в Африці на південь від Сахари, де найбільший відсоток людей вважає, що це викликано людською діяльністю [31].

На думку М. Rebetez, професора швейцарського університету Neuenburg, експерта Intergovernmental Panel on Climate Change (IPCC), кліматичний скептицизм – добре спланована дезінформаційна кампанія, яку фінансують нафтові і гірничодобувні фірми. Кампанія здійснюється з 90-х років з часів Кіотського протоколу, коли на горизонті маячив привід зниження споживання вугілля і нафти. Дослідниця додала, що методи організаторів добре відомі: щодо клімату дезінформація передбачає три етапи. Спочатку заперечували підвищення температури на планеті, а коли стало зрозуміло, що це неправда, стали заперечувати причетність людини. Тепер, коли очевидно, що багато кліматичних змін саме через діяльність людей, намагаються виправдовувати бездіяльність. М. Rebetez підкреслює, що організатори кампаній керуються особистими інтересами. Проте, якщо би всі нафтові компанії стали вкладати в перехід на джерела зеленої енергії, то з часом інвестиції б окупилися, і тоді такі фірми могли би одночасно і заробляти, і отримати репутацію захисників природи [17].

Вважають, що феномен кліматичного скептицизму не враховувати неможливо. Вчені не можуть не прислуховуватися до людей, які дотримуються певного кліматичного скепсису. У той же час, на думку науковців, наслідки зміни клімату не можна переоцінити – глобальні температури сьогодні досить високі і продовжуватимуть зростати протягом десятиліть внаслідок викидів парникових газів, що утворюються завдяки діяльності людини. Викиди вуглецю та зміни клімату мають великий вплив на наші екосистеми, включаючи забруднення повітря; перепади температури, що призводять до посухи та теплових хвиль і підвищення рівня моря, що призводить до повеней. Зміна клімату також становить велику загрозу життю людини, викликаючи загрозу фізичному здоров'ю та виживанню, нестачі їжі та води, втраті майна, дому та способу життя; найбільш уразливими в нашому суспільстві є такі соціальні групи як діти, літні та маргіналізовані громади, вони часто піддаються найбільшій небезпеці [12].



Українська дослідниця Т. Гардащук справедливо зазначає, що кліматичні зміни комплексно впливають на природні та соціально-економічні системи, засвідчуючи надзвичайно низький поріг їхньої вразливості. Вони не лише посилюють наявні ризики, а й створюють нові, причому ймовірність таких процесів у майбутньому лише зростатиме. Слід урахувувати нерівномірність розподілу ризиків від кліматичних змін, унаслідок чого більш вразливі верстви населення різних країн і громад значно чутливіші до них і зазнають більших збитків. Від спроможності вповільнити зміни клімату чи адаптуватися до процесів, які відбуваються в доквітлі внаслідок кліматичних змін, безпосередньо залежить майбутнє планети та людства, добробут людей і саме їх існування [13].

Наприкінці 90-х років, як стверджується у Довіднику з питань кліматичної справедливості, термін «*кліматична справедливість*» почав набирати вагу після початку широкого спектру діяльності рухів соціальної та екологічної справедливості, що виникли у відповідь на діяльність галузі викопного палива, а згодом – на те, що їх члени вважали невдалим глобальну модель управління кліматом, яка стала такою прозорою на COP15 у Копенгагені. Цей термін продовжує набирати обертів у дискусіях щодо сталого розвитку, пом'якшення наслідків та адаптації зміни клімату і повільно стає дедалі популярнішим у світі міжнародної та національної політики. Однак зв'язки між змінами клімату та кліматичною справедливістю залишаються невизначеними [9].

Вважають, що виникнення цього терміну було актуалізовано потребою чіткішої артикуляції взаємозв'язку теорії справедливості та змін клімату в науковому обігу, щоб програми і плани дій щодо адаптації до змін клімату можна було ґрунтувати на принципі спільної, але диференційованої відповідальності [13].

Справедливість стосовно змін клімату пов'язана з нерівномірним (просторовим) розподілом впливу кліматичних змін, їхньою вразливістю та можливостями [13]. Дослідник з Великобританії Ф. Коміс стверджує, що, у свою чергу, *кліматична несправедливість* є всеосяжною особливістю сучасних проблем зміни клімату. Вона проявляється в асиметрії витрат і вигод та в ерозії можливостей людей. На його думку, для розуміння загального впливу зміни клімату на бідність та розвиток людини важливо контекстуалізувати цю дискусію в рамках загального питання про вплив екосистемних послуг на добробут людини. Крім того, важливо визначити те, що ми розуміємо під «*кліматичною справедливістю*», і використовувати цю характеристику, щоб продумати напрямки політики для кращого реагування, зосереджуючи увагу на інтеграції цих двох вимірів справедливості [8]. Саме тому зупинімося більш детально на аналізі кліматичної справедливості.

Сучасні науковці вважають, що концепт кліматичної справедливості, за яким стоїть глибоке й чітке розуміння втілення принципів кліматичної справедливості на національному та локальному рівнях, був створений як міжнародний ідеал, що відображає стосунки між націями, а також передбачає визначення ролі держав і недержавних організацій у наповненні цього ідеалу реальним змістом та пріоритизації певних аспектів кліматичної справедливості.



Кліматична справедливість також пропонує нові підходи до «теоретизації справедливості» [11]. Цей концепт розширює аналітичний простір для розгляду різних видів справедливості, оскільки стосується не лише розподілу екологічних благ між національними державами, а й розподілу їх на всіх рівнях за активної участі всіх зацікавлених сторін у процесах ухвалення рішень, на думку Дж Ролз, які є «справедливими, підзвітними, відкритими і вільними від корупції» [25].

Кліматична справедливість визначається як намагання забезпечити справедливу поведінку з людьми та на планеті таким чином, як: зменшити подальші зміни клімату, скорочуючи кількість викопного палива, яке спалюється для отримання енергії; адаптуватися до змін, які були спричинені в кліматі шляхом вирощування сільськогосподарських культур, стійких до посухи, де рівень опадів зменшився внаслідок зміни клімату (відомий як адаптація) [28].

Дослідники говорять про кліматична та соціальна справедливість – дві сторони однієї медалі. Протікаючи протести в Чилі, Гаїті, Еквадорі та Франції чітко підкреслюють, що клімат і соціальна справедливість пов'язані між собою. Прискорені кліматичні дії повинні бути соціально справедливими. Тільки інтерналізуючи зв'язки між кліматом і соціальною справедливістю, можна зробити справедливим і соціально можливим перехід до майбутнього чистого рівня викидів [4].

15.2. Досягнення кліматичної справедливості

Кліматична справедливість можливо буде досягнута лише тоді, коли промислово розвинені країни: зменшать викиди парникових газів відповідно до своїх загальних та диференційованих зобов'язань; забезпечать коротко - та довгострокове фінансування клімату для надання допомоги найбільш вразливим країнам пристосуватися до впливу клімату та проведення стратегії розвитку з низьким вмістом вуглецю; забезпечать нарощування потенціалу та передачі технологій, щоб допомогти найбільш уразливим стати більш стійкими до зміни клімату та скористатися зеленим зростанням [28]. Канадська громадська активістка К. Наомі зазначає, що нам потрібні політичні норми, які зроблять вибір на користь відмови від продукування вуглецю простим і зручним для всіх. І насамперед ці норми мають бути справедливими. Рівність у суспільстві призведе до менших викидів вуглецю та екологічно чистішого способу життя. Насправді боротьба із суспільною нерівністю має стати ядром стратегії битви проти зміни клімату [21].

За останні роки були розроблені принципи досягнення кліматичної справедливості, зокрема, так звані *Балійські принципи кліматичної справедливості* (2002 р.) [7]. Представники народних рухів разом з організаціями-активістами, які працюють на соціальну та кліматичну справедливість, вирішили почати будувати міжнародний рух всіх народів за кліматичну справедливість на основі 27 основних принципів. Їх аналіз дозволяє



виокремити кілька основних груп принципів, серед яких в контексті теми дослідження мають принципи, що пов'язані з політичною сферою життя суспільства. Згрупуємо їх у дві основні підгрупи.

По-перше, це *принципи демократичного вирішення* проблем, пов'язаних зі змінами клімату:

1. уряди несуть відповідальність за боротьбу зі зміною клімату, оскільки демократично підзвітні своїм людям та відповідно до принципу спільних, але диференційованих обов'язків;

2. громади, особливо постраждалі громади, мають відігравати провідну роль у національних та міжнародних процесах боротьби зі змінами клімату;

3. має зменшуватися роль транснаціональних корпорацій у формуванні нестабільних моделей виробництва та споживання та способу життя, а також їх ролі у надмірному впливі на національні та міжнародні процеси прийняття рішень;

4. будь-яке ринкове або технологічне рішення щодо зміни клімату, наприклад, торгівля вуглецем та захоплення вуглецю, має підпорядковуватися принципам демократичної відповідальності, екологічної стійкості та соціальної справедливості;

5. державна політика має ґрунтуватися на взаємній повазі та справедливості для всіх народів, без будь-якої форми дискримінації та упередженості;

6. кліматична справедливість має протидіяти військовим діям, окупації, репресіям та експлуатації земель, води, океанів, народів і культур та інших життєвих форм, тим більше що це стосується ролі галузі викопного палива [7].

По-друге, це *дотримання прав людини* у процесі боротьби зі змінами клімату:

1. права корінних народів та постраждалих громад мають бути представлені і захищені;

2. право всіх людей, включаючи бідних, жінок, сільського населення та корінних народів на доступ до доступної та сталої енергії, мають бути представлені і захищені;

3. мають бути представлені соціально-економічні моделі, що забезпечують основні права на чисте повітря, землю, воду, продукти харчування та здорові екосистеми;

4. має визнаватися право на самовизначення корінних народів та їхнє право контролювати свої землі, включаючи підповерхневі землі, території та ресурси, а також право на захист від будь-яких дій, які можуть призвести до знищення чи деградації їхніх територій та культурного способу життя;

5. має бути представлено право корінних народів та місцевих громад на ефективну участь у будь-якому рівні прийняття рішень, включаючи оцінку потреб, планування, впровадження, виконання та оцінку, чітке виконання принципів попередньої поінформованої згоди та право говорити "Ні";

6. мають бути представлені рішення, що стосуються прав жінок;

7. має бути підтверджено право молоді як рівноправних партнерів у русі щодо подолання зміни клімату та пов'язаних з цим наслідків;



8. має визнаватися право на освіту теперішніх та майбутніх поколінь, що підкреслює проблеми клімату, енергетики, соціальних та екологічних питань, що ґрунтується на досвіді реального життя та оцінці різноманітних культурних перспектив;

9. мають бути підтверджені права ненароджених поколінь на природні ресурси, стабільний клімат та здорову планету [7].

Отже, кліматична справедливість – це широкий термін, який може мати різні розуміння, проте ключовим в його трактуванні є поєднання етики та політики. Кліматична справедливість вимагає прийняття принципів соціальної справедливості, екологічної стійкості та демократичної участі та підзвітності. Він політизує зміни клімату, працюючи на його гуманізацію, пов'язуючи проблеми зміни клімату з проблемами людей, громад, урядів та прав людини

15.3. Кліматичний активізм в контексті активізації кліматичних дій

Всі перелічені принципи кліматичної справедливості пов'язані з таким феноменом, як *кліматичний активізм*, який передбачає соціальну та політичну активізацію кліматичних дій, які постійно зростають. Дослідники вважають, що активізм характеризується діями, що ґрунтуються на багатьох чинниках, таких як трудові, релігійні та екологічні цілі. Говорять про три типи активізму, орієнтованого на минуле, сьогодення та майбутнє:

- орієнтована на минуле чи реакційна активність прагне захистити інтереси тих, хто має більше влади, часто за рахунок тих, хто слабший;
- активізм, орієнтований на даний час, спрямований на зміну політики, називається реформізмом;
- активізм, орієнтований на майбутнє (Т. Джордан назвав "активізмом!" зі знаком оклику) та зміну суспільних відносин, а не просто політики [3].

На нашу думку, кліматичний активізм відноситься до третьої групи, тобто орієнтований на майбутнє і спрямований на зміну кліматичної політики і всій системи відносин, пов'язаних зі змінами клімату.

Кліматична активізація, на думку західних вчених, це об'єднання різних груп людей та організацій, які працюють у співпраці в соціальних, наукових, політичних, комунікативних та ідеологічних сферах з основною метою вирішення кліматичних проблем. Ці люди та організації в сукупності є частиною зеленого руху і мають спільний порядок денний щодо охорони та збереження довкілля. Найбільш вагома ідеологія, яку поділяють ці люди з точки зору ідей, – це вирішення кліматичних проблем. Тому екологічний активізм вони поділяють на три частини. Це також може бути віднесено і до кліматичного активізму: сегментарний, поліцентричний та мережевий активізм. Сегментарність означає, що в організації є різноманітні групи, яка поєднуються зі спільним інтересом. Поліцентричність означає, що групи мають декілька і часто тимчасових центрів впливу. І, нарешті, його називають мережевим, оскільки він має пухку, інтегровану і сітчасту мережу, яка має безліч зв'язків, утворених внаслідок перекриття членства [24].



Важливість кліматичного активізму варто пов'язувати зі створенням кліматичної обізнаності серед людей; впливом на законодавство щодо прийняття законів, спрямованих на подолання наслідків кліматичних змін; впливом на тих, хто спричиняє забруднення навколишнього середовища; навчанням населення способам збереження довкілля; спонуканням компаній до «зеленого» виробництва; захистом громад від руйнівного впливу забруднення та використання альтернативних форм енергії, щоб зменшити накопичення парникових газів; створенням інноваційних програм охорони природи та повторного використання та переробки продуктів, що не розкладаються біологічно [24].

Відповідно до цього, кліматичний активізм проявляється у різних формах: впливі на дії уряду, правовому активізмі, комунікаційному активізмі і т.п. Дослідники звертають увагу на такі різновиди кліматичного активізму:

–*Екологічний активізм*, головними цілями якого є захист та покращення навколишнього середовища, спрямованого на створення чистого та безпечного середовища для життя людини. Він здійснюється так званими «зеленими» організаціями у всьому світі.

–*Індивідуальні та політичні дії*, які стосуються етичних аспектів кліматичної справедливості щодо адаптації до зміни клімату та політичних дій та позицій. Активістичні групи та кліматичні лобі своїми завданнями вважають вирішення проблеми зміни клімату.

–*Охоронний активізм*, головною метою якого є захист природних ресурсів і дикої природи, рослин та тварин, збереження біорізноманіття.

–*Екологічна справедливість* пов'язана з діями соціальних рухів, основна увага яких спрямована на справедливий і рівномірний розподіл вигод і тягарів у навколишньому середовищі. Вони виступають за соціальну справедливість, прагнуть вирішити питання екологічної дискримінації. Ці рухи мають на меті забезпечення того, щоб справедливість у сфері навколишнього середовища стала правом.

–*Екологічна модернізація* підтримує ідею, що економіку та екологію можна поєднати завдяки екологічній продуктивності, яка базується на філософії, що використання природного ресурсу продуктивним способом може призвести до економічного зростання в майбутньому.

–*Кліматичний низовий активізм* – активність, обумовлена переконаннями, що зміни можуть відбутися лише через людей, які вживають заходів щодо кліматичних змін.

–*Екотероризм* – «дії певних осіб, екологічних організацій і рухів стосовно груп людей, професійних і бізнесових кіл, інвестиційних планів, різних проектів, поглядів тощо, які здійснюються за допомогою методів, неприйнятних для того чи іншого шару суспільства». Польський науковець А. Hzhuvach, вважає, що такі дії аргументуються потребою охорони середовища і природних ресурсів від дійсного або потенційно шкідливого впливу. Інколи такий вплив може розглядатися односторонньо, без урахування аргументів інших сторін конфлікту, може бути перебільшений, дискусійний чи, як пізніше виявляється, без значних негативних наслідків на популяції рослин і тварин,



середовища неживої природи [15].

–*Місцевий активізм*, що передбачає організацію місцевих жителів, які виступають проти чи пропонують політику, спрямовану на захист свого довкілля [24]. На думку вчених, громадянська активізація є найбільш ефективним методом досягнення скорочення викидів, враховуючи, що уряди навряд чи приймуть обмеження вуглецю без тиску громадськості, а індивідуальне збереження не в змозі створити достатнє скорочення викидів [26].

Здається, сьогодні соціальні рухи та активізм можуть забезпечити ефективний спосіб досягти змін – від шкільних страйків у всьому світі до повстання корінних народів проти вимирання. Проте високий попит на політичні дії є життєво важливим, якщо ми хочемо подолати бар'єри, з якими стикаємося в ефективній боротьбі зі змінами клімату. Для того, щоб забезпечити це, стверджує R. Latchford: нам потрібно відійти від класичного екологічного активіста, який, можливо, вже сформувався сьогодні. Натомість треба перейти до створення руху за кліматичну справедливість, який мотивує та об'єднує більше людей до дії, який пронизуватиме всілякі соціальні рухи та боротьбу. Замість того, щоб боротися за "порятунок білих ведмедів", слід вести боротьбу зі зміною клімату, розуміючи і сприймаючи її як боротьбу за права людини, рівність, житло, здоров'я. Рух за кліматичну справедливість повинен перейти від екологічних питань, до таких, що впливають на всіх нас, якщо ми хочемо досягти масової мобілізації людей і рухів. Не можна досягти глобального добробуту людини у будь-якому розумінні, якщо наша планета не зможе стати безпечною для життя. Це треба усвідомити і на цьому потрібно акцентувати увагу [18].

15.4. Кліматичні зміни та права людини

Держави приділяють незначну увагу правам людини, аналізуючи проблему змін клімату. Хоча ці зміни стоять на порядку денному в галузі прав людини вже більше десяти років, вони залишаються маргінальним питанням для більшості суб'єктів. Однак це є надзвичайною ситуацією і вимагає сміливого та креативного мислення з боку правозахисної спільноти та радикально більш надійного, детального та узгодженого підходу. Приймаючи Нобелівську премію з економіки за 2018 р., лауреат премії з економіки W. Nordhaus⁴ назвав зміни клімату «колосом, який загрожує нашому світові», і «остаточним викликом економіці». «Зміна клімату загрожує справді катастрофічними наслідками більшій частині земної кулі та права величезної кількості людей будуть серед жертв [1].

4 Американські вчені-економісти William D. Nordhaus і Paul M. Romer отримали премію з економічних наук 2018 р. Королівської шведської академії наук за «Integrating innovation and climate with economic growth». Nordhaus став першою людиною, яка створила інтегровану модель оцінки, тобто кількісну модель, яка описує глобальну взаємодію між економікою та кліматом. Його модель об'єднує теорії та емпіричні результати з фізики, хімії та економіки [23].



За останнє десятиліття зв'язки прав людини та змін клімату чітко визначили лише UN Human Rights Council та UNFCCC. Лідером дослідження кореляції між правами людини та зміною клімату стала UN Human Rights Council. Вже регулярно з 2008 р. приймалися резолюції, які встановлюють та продовжують мандат спеціальних процедур щодо прав людини та навколишнього середовища. У 2008 р. було прийнято резолюцію щодо прав людини та змін клімату, де було зазначено, що зміни клімату «становлять негайну та далекосяжну загрозу для людей та громад у всьому світі та мають наслідки для повного здійснення прав людини». У подальшому ця проблематика висвітлювалася: у Резолюціях цієї Ради 25 березня 2009 р.; 30 вересня 2011 р.; 23 червня 2014 р.; 2 липня 2015 р.; 1 липня 2016 р. та семінарі Ради з прав людини та змін клімату 23-24 лютого 2012 р. і Експертній дискусії Ради щодо несприятливих наслідків зміни клімату на права людини 6 березня 2015 р., де підтверджувалася стурбованість тим, що несприятливі наслідки зміни клімату мають прямі і непрямі наслідки для всіх прав людини, а найбільш гостро це відчувається тими, хто вже вразливий залежно від географії; бідності; статі; віку; статусу корінного населення або інвалідності [29].

Першим договором про зміну клімату, який включив згадку про права людини стала Паризька угода 2015 р. В її преамбулі зазначалося, що «визнаючи, що зміна клімату є спільною проблемою людства, Сторонам, вдаючись до дій щодо вирішення проблеми зміни клімату, слід поважати, заохочувати і брати до уваги свої відповідні зобов'язання щодо прав людини, права на здоров'я, прав корінних народів, місцевих громад, мігрантів, дітей, осіб з обмеженими можливостями, осіб, які знаходяться у вразливих обставинах, та права на розвиток, а також гендерної рівності, розширення можливостей для жінок і справедливості між поколіннями» [22].

Найновіший приклад – резолюція 5 липня 2018 р. про права людини та зміни клімату, яка також враховує права жінок. Оперативні положення дають хорошу вказівку на сучасний стан техніки. По-перше, вона визнає «нагальну важливість продовження вирішення ... несприятливих наслідків зміни клімату». По-друге, резолюція висловлює особливу стурбованість негативними наслідками, «особливо в країнах, що розвиваються, та стосовно людей, ситуація яких найбільш вразлива до зміни клімату». У системі United Nations High Commissioner for Human Rights було підготовлено доповіді про зміни клімату в цілому, 43 – про зміни клімату та права на здоров'я, 44 – про зміни клімату та права дитини, 45 – про зміни клімату та міграцію, 46 – про зміни клімату та права жінок. Однак суть полягає в тому, що пропаганда зміни клімату залишається маргінальною для основних проблем Офісу. У 2018 р. було підтверджено, що «держави не змогли запобігти передбачуваний шкоді правам людини, спричиненою кліматичними змінами» [1].

Дедалі більше інтеграція прав людини в кліматичну політику стає ключовим чинником досягнення кліматичних дій, які корисні як для людей, так і для планети. Кліматична справедливість пов'язує права людини та розвиток задля досягнення орієнтованого на людей підходу до дії щодо клімату. Така інтеграція дає змогу урядам реалізувати свої зобов'язання відповідно до



UNFCCC та Universal Declaration of Human Rights. Дії, вжиті з метою адаптації до впливу кліматичних змін та скорочення викидів, які спричиняють глобальне потепління, врешті-решт захищають права людей, оскільки вони прагнуть уникнути небезпечних кліматичних змін. Однак кліматичні дії, розроблені та впроваджені без поваги до прав людини, підривають ці права [19].

Включення існуючих зобов'язань щодо прав людини у розробку кліматичних заходів вимагає потенційного інформування та посилення національної та міжнародної політики у сфері зміни клімату. Проте, більшість держав наразі не мають чітких посилянь на права людини у своїх доповідях до UNFCCC, хоча останнім часом взаємозв'язок між кліматичними діями та правами людини був задокументований на міждержавному рівні. Дослідження Mary Robinson Foundation свідчать, що лише у 40% національних повідомлень, 4% національних програм адаптації дій та 25% національних звітів у рамках Універсального періодичного огляду було здійснено кореляцію між зміною клімату та правами людини. Однак для прийняття підходу, заснованого на правах людини, необхідно зрозуміти, як зміни клімату та кліматичні дії можуть впливати на права людини [19].

Дослідники акцентують увагу на тому, що права людини та зміни клімату пов'язані трьома ключовими способами: зміна клімату впливає на повний спектр прав людини, особливо для людей, які живуть в умовах бідності, маргіналізації та вразливості; неспроможність інтегрувати права людини в кліматичні дії може підірвати права людей; інтеграція прав людини в політику щодо зміни клімату може підвищити ефективність і принести користь для людей і планети.

Звіти, що встановлюють кореляцію між зміною клімату та правами людини, науковцями аналогічно поділяються на три категорії: ті, що висвітлюють вплив кліматичних змін на права людини; ті акценти на кроках, які вживаються для забезпечення кліматичних дій, не порушуючи прав людей; і ті, хто наголошує на зусиллях щодо інтеграції прав людини в політику щодо зміни клімату, щоб підвищити ефективність і принести користь для людей і планети [19].

У свою чергу власно права людини у дослідженні трактуються двояко: як істотні чи процесуальні. Основні (істотні) природні права (як право на достатню їжу, право на воду та санітарію чи право на життя) можуть розглядатися як основні природні вимоги людини прожити життя, підкріплене гідністю. Процедурні (процесуальні) права (як право на доступ до інформації, право на доступ до правосуддя чи право на участь громадськості) стосуються способу захисту матеріальних прав [19].

Нещодавно UN Human Rights Council підняла питання щодо бідності та прав людини, розповів про загрозу *кліматичного апартеїду*. У доповіді, яка була представлена Спеціальним доповідачем з питань крайньої бідності та прав людини, професором Ph. Alston зазначалося, що наслідки глобального потепління не тільки можуть підірвати основні права на життя, їжу, воду та житло для сотень мільйонів людей, але й загрожують демократії та верховенству права. «Зрозуміло, хоча люди, що перебувають у бідності,



відповідають за лише частину світових викидів, вони понесуть на себе основну вагу зміни клімату і матимуть найменший потенціал для захисту» [2]. Ph. Alston говорив про зростаючі нерівності, позбавленості та невдоволення, які виникають внаслідок зміни клімату, здатні розпалювати націоналістичні, ксенофобські та расистські настрої, що додає до збалансованих підходів до громадянських та політичних прав певні складності. Як і багато інших екологічних експертів, він стверджує, що кроки щодо подолання змін клімату, здійснені ООН, країнами, неурядовими організаціями та бізнесом, є надзвичайно неадекватними, коли визнають актуальність та масштабність надзвичайної ситуації у сфері клімату: права людини можуть не зберігатися [2]. *Apartheid* визначається в Encyclopaedia Britannica як різновид соціальної політики, яка регулювала відносини між білою меншиною та небілою більшістю Південної Африки до її звільнення в 1994 р., санкціонувала расову сегрегацію та політичну та економічну дискримінацію проти небілих. Реалізацію апартеїду, який часто називають «роздільним розвитком», стала можливою завдяки Закону про реєстрацію населення, який класифікував усіх південноафриканців як чорні африканці, кольорові (особи змішаної раси), або білі. Пізніше додали четверту категорію – азіатські (індійські та пакистанські). Щоб забезпечити сегрегацію рас та запобігти посяганням негрів на білі зони, уряд зміцнив діючі закони, які вимагали від небілих документи, що дозволяють їх присутність лише на обмежених територіях (бантустанах). Інші закони забороняли більшість соціальних контактів поза межами бантустанів, санкціонували відокремлені громадські заклади, встановлювали окремі освітні стандарти, обмежували кожен расу певними видами робіт, скорочували небілі робітничі профспілки та забороняли брати участь небілих в уряді країни [10].

Climate apartheid – термін, що ввів Ph. Alston, спеціальний доповідач ООН з питань крайньої бідності та прав людини, в одному зі своїх звітів UN Human Rights Council. Сценарій «кліматичного апартеїду» він характеризував так: «коли заможні платять за те, щоб уникнути перегріву, голоду та конфліктів, тоді як інший світ залишається страждати» [2]. Тобто кліматичний апартеїд сьогодні слід трактувати як соціальну політику, яка санкціонує соціальну сегрегацію та політичну та економічну дискримінацію проти бідних, створюючи сприятливі умови для життя заможним

Висновки

Отже, один з актуальних аспектів кліматичної проблеми є так звана *climate justice*. Ця ідея була закріплена в Паризькій угоді 2015 р., де відзначалася важливість кліматичної справедливості. Дослідження свідчить, що сьогодні існує певний науковий консенсус про існування глобального потепління (оптимістичний підхід до кліматичних змін) та соціальний опір, заперечення ідеї глобальної зміни клімату у природному середовищі, викликаного діяльністю людини (песимістичний підхід до кліматичних змін – кліматичний скептицизм).

Термін «кліматична справедливість» почав набирати вагу наприкінці 90-х років, що було актуалізовано потребою чіткішої артикуляції взаємозв'язку



3. Мулик К. В. Спортивно-оздоровчий туризм як засіб фізичного виховання у дошкільних навчальних закладах. *Фізичне виховання та спорт*. Житомир, 2014. С. 134-137. Режим доступу: http://eprints.zu.edu.ua/15976/1/Мулик_2.pdf

4. Пангелов Б. П. Організація і проведення туристсько-краєзнавчих подорожей. К. : Академвидав, 2010. 245 с.

5. <http://tavr.osv.org.ua/zakon-ukraini-pro-ozdorovlennya-ta-vidpochinok-ditej-11-40-37-17-06-2020/>

6. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2402-14#Text>

7. https://protocol.ua/ua/osnovi zakonodavstva ukraini pro ohoronu zdorovya_stattya_32/

Chapter 15.

1. Alston Ph. (2019a). *Climate change and poverty*. Report of the Special Rapporteur on extreme poverty and human rights. Retrieved from: https://www.ohchr.org/Documents/Issues/Poverty/A_HRC_41_39.pdf

2. Alston Ph. (2019b) *Statement by United Nations Special Rapporteur on Civil and political rights can be significantly undermined if social and economic rights are not respected*. Retrieved from: <https://go.coe.int/CDUQn>

3. Anderson G. L., Herr K. G. (eds.) (2007). *Activism, social and political*. Encyclopedia of Activism and Social Justice. Thousand Oaks, CA: Sage, , pp. 19-27.

4. CCPI (2020): *Climate Change Performance Index*. Results 2020. Retrieved from: https://www.climate-change-performance-index.org/sites/default/files/documents/ccpi-2020-results-the_climate_change_performance_index.pdf

5. Climate apartheid (2019): *UN expert says human rights may not survive*. Retrieved from: <https://www.theguardian.com/environment/2019/jun/25/climate-apartheid-united-nations-expert-says-human-rights-may-not-survive-crisis>

6. Climate change (2017): *The biggest social injustice of our generation*. Retrieved from: <https://www.iiied.org/climate-change-biggest-social-injustice-our-generation>

7. Climate Justice Network (2002). *Bali Principles of Climate Justice*. Retrieved from: <https://corpwatch.org/article/bali-principles-climate-justice>

8. Comim, Flavio (2008). *Climate Injustice and Development: A capability perspective*. Development, 2008, 51.3: 344-349.

9. Duyck, S., Jodoin, S., & Johl, A. (Eds.). (2018). *Routledge handbook of human rights and climate governance*. Routledge, 430pp.

10. Encyclopaedia Britannica, *Apartheid. Social policy*. Retrieved from: <https://www.britannica.com/topic/apartheid>

11. Fisher S. (2012). *The emerging geographies of climate justice*. Retrieved from: <http://www.lse.ac.uk/GranthamInstitute/publications/WorkingPapers/Papers/80-89/WP83-emerging-geographiesclimate-justice.pdf>

12. Greenpeace International (2018). *What does climate change have to do with human rights?* Retrieved from: <https://www.greenpeace.org/international/story/19885/what-does-climate-change->



have-to-do-with-human-rights/

13. Hardashuk T. (2018). Ekolohichna paradyhma tsyvilizatsiinykh transformatsii. *Filosofska dumka*, №6. s.101-117.

14. Hardashuk, T. V. (2016). Klimatychna spravedlyvist: adaptatsiia do vyklykiv suchasnosti. *Naukovyi visnyk Natsionalnoho universytetu bioresursiv i pryrodokorystuvannia Ukrainy*. Seria: Humanitarni studii, (246), s.128–137.

15. Hzyvach A. (2013). Ekoteroryzm. *Lisovyi visnyk*, №1/16, s. 10-11.

16. Kanbur, R., & Shue, H. (Eds.). (2018). *Climate justice: integrating economics and philosophy*. Oxford University Press, USA.

17. Klimaticheskij skepticizm – put' v propast' (2020). Retrieved from: <https://nashgazeta.ch/news/politique/klimaticheskij-skepticizm-put-v-propast>

18. Latchford R. (2019) *From Environmentalism To Climate Justice: Uniting Movements Against Climate Apartheid*. Retrieved from: <http://theowp.org/from-environmentalism-to-climate-justice-uniting-movements-against-climate-apartheid/>

19. Mary Robinson Foundation (2016). *Incorporating Human Rights into Climate Action*. Retrieved from: <https://www.mrfcj.org/wp-content/uploads/2016/05/Incorporating-Human-Rights-into-Climate-Action-Version-2-May-2016.pdf>

20. McAdam, D. (2017). Social Movement Theory and the Prospects for Climate Change Activism in the United States. *Annual Review of Political Science*. Vol. 20:189–208.

21. Naomi K. (2016) *Zminiuietsia vse. Kapitalizm proty klimatu / Per. z anhliiskoi Dmytra Kozheduba. K. : Nash Format. 480 s.*

22. Paryzka uhoda (2015). Retrieved from: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_161

23. Press release (2018). *The Prize in Economic Sciences 2018*. Retrieved from: <https://www.nobelprize.org/uploads/2018/10/press-economicsciences2018.pdf>

24. Rinkesh (n.d.). *Importance, Types and Examples of Environmental Activism – Conserve Energy Future*. Retrieved from: <https://www.conserve-energy-future.com/importance-types-examples-environmental-activism.php>

25. Rolz Dzh. (2001) *Teoriia spravedlyvosti*. – Kyiv: Vyd-vo Solomii Pavlychko «Osnovy», 822 s.

26. Roser-Renouf, C., Maibach, E.W., Leiserowitz, A. et al. (2014). *The genesis of climate change activism: from key beliefs to political action*. *Climatic Change* 125, 163–178

27. The Center for Climate and Security (2020), an institute of The Council on Strategic Risks. *The world climate and security report. A Product of the Expert Group of the international military council on climate and security*. Retrieved from: https://imccs.org/wp-content/uploads/2020/02/World-Climate-Security-Report-2020_2_13.pdf

28. The Geography of Climate Justice (2011). *Introductory Resource*. Mary Robinson Foundation. Retrieved from: https://www.mrfcj.org/pdf/Geography_of_Climate_Justice_Introductory_Resource.pdf

29. UN Human Rights Council (n.d.)/ Retrieved from:



<http://climaterights.org/our-work/un-human-rights-council/>

30. Veldman R. G. (2019). *The Gospel of Climate Skepticism: Why Evangelical Christians Oppose Action on Climate Change*. 1st Edition, Oakland, California: University of California Press. 332 p.

31. World Economic Forum (2019). *Toward a More Sustainable World: A global study of public opinion* / Retrieved: http://www3.weforum.org/docs/WEF_More_Sustainable_World.pdf

Chapter 16.

1. Черепанов В. В. Основы государственной службы и кадровой политики / В. В. Черепанов. – М.: Юнити-Дана, 2015. – 679 с.

2. Кешикова Н. В. Концепция эволюционной динамики порядка формирования государственных органов [Электронный ресурс] / Н. В. Кешикова // Baikal Research Journal. – 2012. – № 3. – Режим доступа до ресурсу: <https://cyberleninka.ru/article/n/kontseptsiya-evolyutsionnoy-dinamiki-poryadka-formirovaniya-gosudarstvennyh-organov>.

3. Про державну службу: Закон України від 16.12.1993 № 3723-XII [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3723-12/ed19931216#Text>

4. Про державну службу: Закон України від 17.11.2011 № 4050-VI [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4050-17#n63>.

5. Про затвердження Порядку проведення конкурсу на зайняття посад державної служби: Постанова Кабінету Міністрів України від 25.03.2016 № 246 [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/246-2016-%D0%BF#Text>

6. Про державну службу: Закон України від 10.12.2015 № 889-VIII [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-19#Text>

7. Кодекс законів про працю України: Кодекс від 10.12.1972 № 322-VIII [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08>.

8. Прокопенко В.І. Трудове право України: Підручник / В. І. Прокопенко. – Х.: Консум, 2000. – 480 с.

9. Пилипенко П. Д. Підстави виникнення індивідуальних трудових правовідносин / П. Д. Пилипенко. – К.: Т-во Знання, КОО, 2003. – 146 с.

10. Смирнов В. Н. Конкурс в советском трудовом праве / В. Н. Смирнов. – Л.: Из-во Лен. гос. ун-та, 1960. – 45 с.

11. Прокопенко В. І. Трудове право: підручник / В. І. Прокопенко. – Київ: Вентурі, 1996. – 224 с.

12. Глозман В. А. Право и проверка деловых качеств работников / В. А. Глозман. – Минск: Изд-во БГУ, 1981. – 72 с.

13. Єрьоменко В. В. Конкурс як підстава виникнення індивідуальних трудових правовідносин з державними службовцями / В. В. Єрьоменко // Право



SCIENTIFIC EDITION

MONOGRAPH
WISSENSCHAFT FÜR DEN MODERNEN MENSCHEN
WIRTSCHAFTS, MANAGEMENT, MARKETING, TOURISMUS, RECHTS UND
POLITIKWISSENSCHAFTEN

SCIENCE FOR MODERN MAN
ECONOMICS, MANAGEMENT, MARKETING, TOURISM, LEGAL AND POLITICAL SCIENCES
MONOGRAPHIC SERIES «EUROPEAN SCIENCE»
BOOK 4. PART 6

Authors:

Antonenko A.V. (13), Belyaeva L.A. (1), Bodra Y.A. (11), Bril M. (2), Brovenko T.V. (13),
Vasylenko O.V. (13), Hanziuk S. (3), Grishchenko I.M. (13), Hrinko I. (8),
Dobrovolskaya O.P. (9), Dobrodomova T.N. (10), Dohadailo Y.V. (11), Zemlina Y.V. (13),
Katerynychuk K.V. (17), Klymenko N.G. (5), Kovalenko I.A. (17), Kotova L. (16),
Kravchenko V.P. (6), Kryvoruchko M.Y. (13), Kucheriava M. (4), Lapteva U.D. (11),
Lisnevskaya N.V. (14), Lukin V.A. (1), Manachynska Y. (12), Marekha I.S. (7), Oliynyk Y. (4),
Panchuk A. (2), Peniak Y.S. (1), Savenkova I.V. (10), Tykhomyrova Y. (15), Tolok G.A. (13),
Tiutiunyk V. (16)

The scientific achievements of the authors of the monograph were also reviewed and recommended for
publication at the international scientific symposium
«Wissenschaft für den modernen Menschen '2021 / Science for modern man '2021»
(February 25-26, 2021)

The monograph is included in
International scientometric databases

500 copies
February, 2021

Published:
ScientificWorld -Net Akhat AV
Lußstr 13,
Karlsruhe, Germany

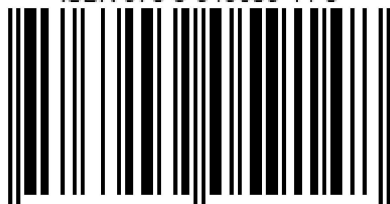


in conjunction with Institute «SE&E»

Monograph published in the author's edition

e-mail: orgcom@sworld.education
www.sworld.education

ISBN 978-3-949059-14-8



9

783949

059148



